

כ"א אלול ה'תשע"ט		כניסת שבת	יציאת שבת
ירושלים	18: 03	19: 14	
ת"א	18: 19	19: 16	
חיפה	18: 10	19: 16	
באר שבע	18: 21	19: 17	

אירליו של צהחן

פרשת "כי-תבוא"

פרשתנו מהווה גשר מעבר בין חלקו המרכזי של ספר דברים - בעל אופי חקיקתי - לבין סיום הספר. את חטיבת 'נאום המצוות' שקראנו בפרשות האחרונות, חותמות שתי פרשיות הלכתיות שבראש פרשתנו: מצוות הבאת ביכורים ומצוות ביעור מעשרות בשנה השלישית. המייחד את המצוות האלה, היא האמירה והווידי המתלווה אליהן.

"ויבאת, אל-הכהן, אֲשֶׁר יִהְיֶה, בַּיָּמִים הָהֵם; ואמרת אליו, הגדתי היום לה' אֱלֹהֶיךָ, כי-באתי אל-הָאָרֶץ, אֲשֶׁר נָשַׁע ה' לְאֲבֹתֵינוּ לְתֵת לָנוּ." (כ"ו, ג)

ומפרש רש"י: **"ואמרת אליו** – שאינך כפוי טובה".

יסוד עבודת האדם את בוראו, מושתת על הכרת הטוב. מתוך שמכיר בכל הניסים והנפלאות שנעשו לעם ישראל בכלל, ומתוך שמכיר בכל החסדים והטובות שנעשו עמו ועם משפחתו בפרט, מודה הוא על כל הטוב שקיבל, ומשעבד עצמו לעבודת הבורא שהטיב עמו.

ו**כתב הרב אליעזר פאפו בעל ה"פלא יועץ"** (ערך 'הילול'): "ראוי להלל ה' על כל הטובה שעושה עימנו, ואף שאילו פיננו מלא שירה וכו' לא נספיק להללו... וראוי לכל אדם מעת לעת ומפקידה לפקידה להודות ולהלל את ה' ובפרט כשמספר איזה ענין שעשה והצלח, תיכף היה שם שמים שגור על פיו ויאמר: שבח לא-ל יתברך כי הפליא חסדו לי ועד כה עזרני לעשות כך וכך! ואפילו יש לו ייסורים יש לו להלל לה' שזיכהו להיות מכל "אֲשֶׁר יִצְהַב ה' יוֹכִיחַ" ושאינו מכלל "מִשְׁשֶׁלֶם לְשָׁנְאוֹ" ושלא ייסרו בייסורים יותר קשים ומרים, כי הוא רחום בדין וגובה חובתו של אדם בטובתו, ואם העדיף ה' לו טובה יותר על אחרים, ראוי לו להלל לה' המעדיף טובו עליו שלא בזכות, רק ברחמיו ובחמלתו, כי כמה טובים ממנו חסרים כל טוב, וייכנע מאוד ויקבע בלבו אמונה שלמה כי הוא הנותן לו כח לעשות חיל ומידו הכל..."

מעשה מרגש ונפלא קרה בכותל המערבי בירושלים: פעם הגיע איש החסד הגדול **הרב אלימלך פייר** יחד עם נדיב אחד גדול לכותל המערבי לתפילה, וככה הם עומדים ומדברים, ואז הם רואים שליד אבני הכותל עומד יהודי ובוכה ובוכה, ממש מאגר של דמעות התאסף מתחת רגליו, והיה נראה שיהודי זה אינו מצליח להירגע מבכיו, כמובן שגברו רחמיים עליו, ודברו ביניהם מה אפשר לעזור ליהודי מסכן ואומלל שכזה, שמסתמא יש לו קרוב משפחה חולה מסוכן, או שהוא צריך לחתן ילדיו והוא בפני שוקת שבורה כיצד לחתנם, ואז החליטו וסיכמו ביניהם: שאם הוא חולה או אחד מבני משפחתו, הרב פירר יקח על עצמו את הטיפול הרפואי בו לכל הדרך, ואם הבעיה היא שהוא שבור ורצוף מאי יכולתו לחתן ילדיו, אז הגביר יקח את העזרה על עצמו ויעזור לו, כך עשו הסכם ביניהם וחיכו עד שהיהודי סיים את בכיו והתפנה לעזוב את הכותל, ואז נגשו אליו ושאלוהו במה יוכלו לעזור לו? ואז.... תשמעו טוב מה הוא ענה להם! אתמול זכיתי בחסדי ה' יתברך לחתן את ילדי האחרון, ובאתי להודות לה' מכל לבי על החסדים הגדולים שהוא עשה לי בכל חיתון ילדי ושזכיתי להכניס בני האחרון מתחת לחופה!

אומר **הרמב"ן**: "ואין לעליון בתחתונים חפץ מלבד זה שידע האדם ויודה לאלוקיו שבראו. וכוונת רוממות הקול בתפילות, וכוונת בתי כנסיות וזכות תפילת הרבים הוא שיהיה לבני"א מקום שיתקבצו ויודו לאל שבראם והמצאים, ויפרסמו זאת ויאמרו לפניו בריותך אנחנו".

זאת ועוד; התורה מלמדת אותנו שיש צורך לקנות את מידת הכרת הטוב, כי אדם המרגיל את עצמו בכך, יזכה לאחר מכן גם להשתמש באותה המידה כלפי ריבונו של עולם. ואמרו חז"ל: 'כל הכופר בטובתו של חברו סוף כופר בטובתו של מקום'.

בשנת תרע"א היה רבינו מרן **החפץ חיים** צוק"ל לבדו בבית המרחץ, ופתאום התעלף עד שכמעט שלא נותרה בו רוח חיים. בסיעתא דשמיא הגיע למרחץ הבלן, שלאחר מאמצים רבים הצליח להציל את חייו של מרן הח"ח. במשך כל ימיו, היה מרן הח"ח מכיר לו טובה עצומה על מה שהציל את חייו, והיה מעמידו בבית הכנסת בסמוך למושבו, ובחגים אף היה מזמינו ושותה עמו 'לחיים'. ולא הסתפק בזה, עד שבירכו שיאריך ימים יותר ממנו, ואכן זכה הבלן להיפטר בשיבה טובה, כמה חודשים לאחר פטירתו של רבינו מרן החפץ חיים.

"ולקח הכהן הטנא, מידך; והניחו--לפני, מזבח ה' אלקיך. וענית ואמרת לפני ה' אלקיך, ארמי אבד אבי, וירד מצרימה, וגר שם במתי מעט; ויהי-שם, לגוי גדול עצום ורב." (כו, ד-ה')

כתב בעל ה"תפארת שלמה": בפסוק זה יש רמז, שקודם שיהודי הולך להתפלל לפני השי"ת, צריך שישפיל את עצמו כעני ואביון, ויגש בהכנעה לתפילה, כמ"ש (תהלים ק"ב) "תִּפְלֵה, לְעֵנִי כִי-יַעֲטֹף", עני היינו עני בדעת. וזה "וְעָנִיתָ וְאָמַרְתָּ" קודם תהיה בעיניך כעני, ואז "וְאָמַרְתָּ" - תתפלל לפני ה' אלקיך.

ומפרש רש"י: "וענית ואמרת - לשון הרמת קול". ושאל בעל **הבית ישראל** מגור זי"ע, הרי מקודם (פסוק ג') פירש רש"י "ואמרת" - שאינך כמו טובה, א"כ מהו הפסט הנכון? אלא ענה וביאר: שניהם אמת והאחד משלים את השני! דהיינו, כי דרך העולם כשבאים לבקש מהקב"ה, צועקים ומבקשים בכל פה, אולם להודות ולומר תודה מסתפקים לומר בשפה רפה ובחצי פה. ומכאן נלמד כי גם הכרת הטובה צריכה להיות בהרמת קול, להודות להלל ולשבח להקב"ה על כל הטובה שעשה לנו.

פחות משבועיים לפנינו לראש השנה. עלינו לפקוח עיניים, ולראות את כל הטוב, להתפעל, להתפעם, להודות ולהלל – ואם יודעים להגיד תודה, מקבלים פי כמה וכמה יותר, ובמאור פנים, ובכך נזכה למילוי משאלותינו לטובה.

דרכו של אדם שאין הוא מעריך כראוי את מה שיש לו. עליו להכיר בטובה, לפנות לנותן אותה ולהודות.

הודאה על גאולת העבר, תפחת שערי שמיים לבקשות העתיד.

אומר המדרש (בראשית רבה א, ו): "בראשית ברא - בזכות ביכורים שנקראו 'ראשית' נברא העולם". ויש לשאול: מהי מעלתה המיוחדת של מצוות ביכורים, עד שאמרו שבזכותה נברא העולם?

מסביר בעל **"לקח טוב"**: בכדי להגיע לאמונה שהקב"ה ברא שמים וארץ אין צורך בחכמה יתירה; התבוננות מעטה מביאה כל אדם להכרה שיש בורא עולם, שכן אי אפשר לבירה בלי מנהיג.

לעומת זאת, קשה להבחין ולהאמין שגם הדברים הנעשים על ידי האדם מכוונים ומודרכים משמיים. נטייתנו הטבעית היא לחשוב כי "כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה", אך האמת לאמיתה היא שעל כל נשימה ונשימה אנו צריכים להודות לה' יתברך ולהללו, כי בכל רגע הוא משפיע עלינו חיים וכח, כמו שנאמר: "ואתה מחיה את כולם". בלעדי השפעתו יתברך היינו כפגרים מתים, וכל מה שיש לנו הוא רק מאיתנו - אין עוד מלבדו!

ביטוי לרעיון זה אנו מוצאים בתחילת פרשה "כי תצא". שם נאמר:

"כי-תצא לַמִּלְחָמָה, על-אִיְבֹךָ." יציאה למלחמה כוללת חיל גדול, סוסים, פרשים וכלי מלחמה, ובכל זאת על האדם להאמין ש"יִנְתְּנוּ ה' אֱלֹהֶיךָ, בַּיָּדְךָ", כי ה' איש מלחמה והוא עושה את הכל.

יסוד חשוב זה באמונה משרישה בליבנו מצוות הביכורים. האדם חרש, זרע, קצר, והביא את היבול אל תוך ביתו, ואחר כך הוא בא אל הכהן ואמר (כו, ל): **"ועתה, הנה הבאתי את-ראשית פרי האדמה, אֲשֶׁר-נָתַתָּה לִּי, ה'"** בפעולה זו הוא מבטל את מחשבת כחי ועוצם ידו. ובאומרו: **"אֲשֶׁר-נָתַתָּה לִּי"** הוא מביע את ההכרה שאת הכל עושה ה' יתברך

תמו המצוות הרבות הכלולות בנאומו של משה רבנו, אך הנאום עצמו לא תם עדיין. עתה מוסיף משה פנייה לישראל, ארבעה פסוקים אורכה, שנועדה לחתום באופן חגיגי ומיוחד את החלק הזה בנאומו הגדול:

"היום הַזֶּה, ה' אֱלֹהֶיךָ מְצַוְךָ לַעֲשׂוֹת אֶת-הַחֲקִים הָאֵלֶּה--וְאֵת-הַמִּשְׁפָּטִים; וְשִׁמְרָתָּ וְעָשִׂיתָ אוֹתָם, בְּכָל-לִבְבְּךָ וּבְכָל-נַפְשְׁךָ. אֶת-ה' אֱמַרְתָּ, הַיּוֹם: לְהִיֹּת לָךְ לְאֱלֹקִים וּלְלַחֵת בְּדַרְכָּיו, וּלְשַׁמֵּר חֻקָּיו וּמִצְוֹתָיו וּמִשְׁפָּטָיו--וּלְשַׁמֵּעַ בְּקוֹלוֹ. וְה' אֱמַרְיָךְ הַיּוֹם, לְהִיֹּת לְךָ לְעַם סִגְלָה, כַּאֲשֶׁר, דָּבַר-לָךְ; וּלְשַׁמֵּר, כָּל-מִצְוֹתָיו. וּלְתַתֵּךְ עֵלְיוֹן, עַל כָּל-הַגּוֹיִם אֲשֶׁר עָשָׂה, לְתַהֲלֵה, וּלְשֵׁם וּלְתַפְאֵרְתָּ; וְלִהְיֶתְךָ עַם-קָדֹשׁ לַה' אֱלֹהֶיךָ, כַּאֲשֶׁר דָּבַר." (כ"ו, ט"ז-י"ט)

אנו עומדים בשיאם של ארבעים שנות נדודים במדבר. תהליך ארוך שתיים ביום הזה, תהליך הכשרתו של ישראל כעם ה'. הנוסחה "את ה' האמרת היום להיות לך לא-לוקים... וה' האמירך היום להיות לו לעם סגלה" היא נוסחה מובהקת של התייחדות שני הצדדים בקשר של ברית, ועל כך כותב הרמב"ן, שיום זה, שבו נסתיים נאום המצוות, היה יום של חידוש ברית סיני בין ה' לישראל: "כי היום הזה לכם כיום סיני".

המשכה של פרשתנו מתארת את כריתת הברית בין ה' לישראל. העילה לכריתת הברית הן המצוות שנתנתן לישראל נשלמה זה עתה. אולם המאפיין המובהק ביותר של הברית הנכרתת בארץ מאוב הוא "דברי הברית", הברכות והקללות הנאמרות בסמוך כדי לחזקה.

"וְהָיָה, אִם-שָׁמוֹעַ תִּשְׁמַע בְּקוֹל ה' אֱלֹהֶיךָ, לְשָׁמֹר לְעֻשׂוֹת אֶת-כָּל-מִצְוֹתָיו, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה הַיּוֹם--וַנִּתְּנָה ה' אֱלֹהֶיךָ, עָלֶיךָ, עַל, כָּל-גּוֹיֵי הָאָרֶץ. וּבָאוּ עֲלֶיךָ כָּל-הַבְּרָכוֹת הָאֵלֶּה, וְהַשִּׁיגָה: כִּי תִשְׁמַע, בְּקוֹל ה' אֱלֹהֶיךָ." (כ"ח, א"ב)

כאשר נשמע לכל מצוות הבורא, אנו מובטחים בברכה יוצאת דופן: **"וּבָאוּ עֲלֶיךָ כָּל-הַבְּרָכוֹת הָאֵלֶּה, וְהַשִּׁיגָה"**. הברכות יגיעו אליך בכוחות עצמן, מבלי צורך לטרוח ולחזור אחריהן, גם אם תרוץ בכיוון ההפוך – ירדפו אחריך הברכות והשיגה.

הסביר בעל ה"דגל מחנה אפרים" ז"ל: ע"כ: שהרי אין אדם יודע מה שטוב באמת בשבילו, והרבה פעמים הוא בורח ממנו, בחשבו בטעות שזה רע. ולכן התפלל דוד המלך: "אך טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיי" – אף אם אברח מהם. וכן מבטיחה התורה כאן: "ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגוך" – על כרחך ישיגוך...

וכתב בעל ה"זרע שמשון" (אות יב): "מצינו בגמרא (ע"ז יט): כל העוסק בתורה נכסיו מצליחין והקב"ה עושה לו חפציו, שאין זה מענין שכן על המצוות אלא מציאות קיימת שמי שנדבק בהקב"ה אין שום רע או מזיק יכול להתקרב אליו."

ואכן תשאלו כל אדם מבוגר ובעל ניסיון חיים, ויספר לכם איך תוכניות מבוססות הכיבו, ואיך הישועה באה מכיוון שאינו צפוי. יש רק דרך אחת, שמביאה בביטחון לכיוון הפרנסה: **"וְהָיָה, אִם-שָׁמוֹעַ תִּשְׁמַע בְּקוֹל ה' אֱלֹהֶיךָ, לְשָׁמֹר לְעֻשׂוֹת אֶת-כָּל-מִצְוֹתָיו"**.

על כן, איך נבין אנשים שאינם מרשים לעצמם שעה של שיעור בתורת החיים, באומרים כי חייבים הם לעמול לפרנסתם, או לנוח לקראת עמל המחר? להפך הוא הנכון: שעה של לימוד תורה, היא זו שתבטיח לנו שלכל מקום שנפנה, ובכול מה שנעסוק הברכה תשיגנו!

אך ניזהר: מנהג שבעולם, כאשר משגרים ממרום ברכה לאדם, הוא עולה במעלה, מיד מדקדק שבעתים בלבושו וכליו, מהדר ומתהדר, זוקף קומתו ומגיש רוחו. כשמשגרים אליו מן השמים ברכה נוספת, אין היא מוצאת אותו, שכן הוא "עבר כתובת", שינה את אורחותיו. על כן בבורא הברכה על האדם, עליו לדבוק בדרכים שבגינן קיבל את הברכה, ולהישאר באותה שפלות רוח וענווה שאפינה אותו כמקודם.

הברית, הכתובה בפרשה זו, הינה חוזה, התלוי כולו בבחירתו החופשית של עם ישראל. אם ילך בדרך הנכונה, יזכה לכל טוב, ואם לא, פרשת הקללות מחכה בשער!

"וּבָאוּ עֲלֶיךָ כָּל-הַקְּלָלוֹת הָאֵלֶּה, וַיִּרְדְּפוּ וְהַשִּׁיגוּךָ, עַד, הַשְּׂמָדָה: כִּי-לֹא שָׁמַעְתָּ, בְּקוֹל ה' אֱלֹהֶיךָ--לְשָׁמֹר מִצְוֹתָיו וְחֻקֹּתָיו, אֲשֶׁר צִוָּה. וְהָיָה בָּךְ, לְאוֹת וּלְמוֹפֵת; וּבְזָרְעֶךָ, עַד-עוֹלָם. תַּחַת, אֲשֶׁר-לֹא-עֲבַדְתָּ אֶת-ה' אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה, וּבְטוֹב לֵבָב--מֵרֵב, כָּל." (כ"ח, מ"ה – מ"ז)

גם את מצוות ביכורים שבתחילת פרשתנו מסיים הכתוב בציווי: **"וּשְׂמַחַת בְּכָל-הַטּוֹב, אֲשֶׁר נָתַן-לָךְ ה' אֱלֹהֶיךָ--וּלְבֵיתְךָ: אֶתֶּה, וְהַלְוִי, וְהַגֵּר, אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ."** (כ"ו, י"א)

וגם במעמד כריתת הברית בהר עיבל מצווה משה:

"וַיְזַבְּחֵת שְׁלָמִים, וְאִכְלָתָ שֶׁם; וּשְׂמַחַת, לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ" (כ"ז, ז)

אם נתבונן בפסוקי התוכחה שבפרשתנו, נמצא נבואות מדויקות וקולעות לכל מה שהתרחש בצרות החורבן, הרעב הקשה, המלחמות, ולבסוף אף גלות ישראל בין האומות. אך לא רק הצרות והעונשים מפורשים בכתוב, אלא גם הסיבה שהובילה לכל החורבן הנורא וצרות ישראל.

לע"נ ר' יצחק ב"ר ניסים מזרחי ז"ל – נלביע י"ח תשרי ה'תשס"ט. ת.נ.צ.ב.ה.